

El llibre de Sant Segimon

ANTONI PLADEVALL I FONT

Seguint el pla d'anar acumulant en les nostres Monografies materials per un major coneixement del Montseny, aportem enguany una part de les moltes notícies que ens ha arribat sobre Sant Segimon, que era segles enrera el gran santuari montsenyenc de la part Osonenca i de la Selva, molt venerat i estimat per la gent del pobles del rodal.

Totes les coses que aquí anotem procedeixen d'un llibre manuscrit que va redactar entre 1878 i 1893, un bon rector de Viladrau, Mn. Francesc Coromina, que va lluitar fins a la seva mort per recuperar per la parròquia de Viladrau el domini i direcció del santuari, que per descuit de la parròquia o per massa confiança a partir del 1840-1847 adquirí la família propietària del mas Gat situat als peus del Santuari, puix que quan es va crear el Registre civil la família Puig el va inscriure com a unit a la seva propietat. No és aquí el lloc on volem tractar o descriure el gran plet que alguns rectors de Viladrau, especialment l'esmentat Mn. F. Coromina varen dur a terme acudint a totes les instàncies possibles civils, com el Duc d'Hixer, fins feia poc senyor d'aquesta part del Montseny o eclesiàstiques com als bisbes de Vic, sense poder obtenir el que ells i tot el poble de Viladrau creien fermament que havia de ser una restitució d'aquest domini.

Totes aquestes lluites, així com tot el que va trobar a l'arxiu parroquial i en altres indrets ho va deixar anotat el rector Coromina en el llibre de Sant Segimon, que en retirar-se de la parròquia es va emportar amb ell i en morir a Vic va passar a la seva majordona Roser Blancafort i d'aquesta a un antiquari, al que el vaig poder adquirir pel 1980 i que aviat passarà a l'Arxiu i Biblioteca de Vic.

És una pena que tota aquesta informació quedi inèdita i per això enguany i en altres anys o ocasions espero poder escriure unes notes sobre el seu contingut. Llibre però que no considero meu sinó dipositari i que ja he deixat a la família Puig i a altres investigadors que m'ho han sol·licitat.

Comença el llibre amb una història un xic fantasiosa de la vida i martiri de Sant Segimon, extreta del Año Cristiano, del P. Joan Croisset (ed. 1844) que ocupa els primers 15 folis, dels 190 que té el manuscrit i segueix a partir del foli 16 amb les notícies històriques que sobre el santuari havia recollit, a partir del 1635, el rector de Viladrau Mn. Bartomeu Bayer en un llibre o quadern, ara no conservat, sobre les obres, despeses i altres notícies interessants que comencen així.

“En est llibre estaran anotadas y assentadas las cosas más notables se feren en la Ygla. o Capella heremítica del gloriós Rey y màrtir St.Sagimon cituada, construïda y edificada en la montanya de Monseny de la parròchia de St.Martí de Viladrau, Bisbat de Vich, fet y principiât per mi Bartomeu Bayer, rector de Viladrau y essent obrés de dita Capella Gaspar Vila, hereu del mas Vila y Antoni Bosch, hereu de la casa y mas Bosch, tots de la parròchia de Sant Martí de Viladrau, a vint del mes de mars, any de la Nativitat del Sr. mil sis cents trenta sinch, essent papa Nostre Sm. Pare Urbano VIII, Archebisbe de Tarragona lo Illm. Don Antonio Pérez y vacant la sede episcopal de Vich per mort del Rdm.Sr. Don Pedro de Magarola y regint y administrant la molt lltre. y molt Rnt Sr. Melcior Palau, ardiaca de la seu de Vich y per rahó de sa dignitat regint lo dit bisbat.

Primerament s'ha de dir que en dita hermita no y ha hermità per mort de fra Onofre Masjoan, qui morí a 30 de desembre 1631 y per a ell a gastos de dita capella se celebraren en la Iglésia de Viladrau los officis de Enterro-Novenal y Capdeany ab tota solemnitat com axí sia acostumat fer als hermitans de la Capella.

Antes de dit Onofre y hagué un fr. Montserrat que feu moltes obras y senyaladament la Iglésia y casa nova. Després de ell vingué fr. Guillem qui obrà poc perquè no entèn fes sinó las dos cambras que estan prop de la Iglesia nova. Fins a son temps era regida y governada dita capella per lo Rnt. Rector de Viladrau y dos obrés per ell homenadors qui tenien cuidado de lo entrat y gastat en dita hermita. En temps del Rnt. Hycinto Toroners, qui entrà de rector de Viladrau en lo any 1627, se regí aquella tres o quatre anys per intent de lo Sr. de dit lloch que és y era lo Sr. Vescompte de Joch de voler tenir mando en dita capella y ab facultat perquè lo dit rector no li sabé contradir, ho alcansà com ja en altra temps Don Carlos de Vilademany y Cruilles ho demanà moltes veres y per molt que fes no u poguer alcansar.”

Sant Segimon. Fotografia: Josep M. Panareda

Amb aquest text i llenguatge va seguint dit rector explicant fets i notícies de Sant Segimon i del seu regiment que aquí posarem només a manera de crònica.

El 6 d'octubre de 1627 vingué a Sant Segimon un visitador del bisbe Pere de Magarola que li feu algunes disposicions com "Primo manam que de aquí al devant cada any lo dia se acostumen fer los Obrés de dita Igla. Parrochial de Sant Martí de Viladrau se hagen de anomenar dos obrés de pagès de dita paròchia per dita Capella y casa de St. Sagimon de la mateixa forma se acostuman de fer los Obrés de dita Iglesia de Viladrau, donant-los tala y tanta potestat quala acostuman tenir los Obrés de Viladrau" o sigui que es restituïa el vell costum trencat per les intencions dels senyors o barons de Taradell i Viladrau de dirigir i posseir ells la capella.

Altres disposicions són que l'ermità reculli les caritats que ells aplegaven en les campanyes que feien els pobles de les rodalies i en donessin compte els obrers i rector.

Les almoines del basí de les ànimes s'havien de donar apart al rector perquè en digués misses pels difunts, a la capella de Sant Segimon a l'estiu i a la Nostra Senyora de l'Erola a l'hivern.

Els diners s'havien de posar en una caixa amb tres claus una pel rector i les altres pels obrers i s'havia de tenir un llibre on constessin tots els comptes.

Com a deferència pel senyor baró el rector n'havia de donar notícia a Don Antoni de Perapertusa, de Vilademany y de Cruïlles, Vescompte de Joch, que era representat pel batlle de Viladrau.

És molt interessant l'autonomia que tenien els ermitans, tots ells persones cèlibes o viudos que havien de ser investits amb una cerimònia religiosa a l'església de Viladrau i la majoria solien ésser persones de la parròquia o de la comarca. Se'ls coneixia només amb el nom de pila i amb el títol de Fra i anaven vestits amb un hàbit de color cendra fosc i quan anaven a captar pel veral solien fer-ho portant una capelleta metàl·lica amb un petit sant a dintre o bé amb uns goigs del sant en el darrers temps.

Al llibre es fa esment de molts ermitans i es lloa la seva feina i diligència i en algun cas se'ls crida a l'ordre si es sobrepassen.

De fra Onofre, del que no sabem el cognom, consta que va vestir l'hàbit el 12 d'abril de 1629 i morí a la casa de l'Erola el 30 de desembre de 1634, fou un dels que més treballà per millorar Sant Segimon. En primer lloc va refer quasi del tot la casa de l'Erola que s'havia cremat i ell la va fer millor i més gran que abans. Va fer dues estances una sobre l'altra al costat de l'església vella de Sant Segimon. Va edificar una pallissa al Cap de la Costa i sobre d'ella hi va fer una cambra. Començà a edificar la cisterna gran, que no va veure acabada però quan morí deixà 200 quarteres de calç, pedra picada i molta sorra per acabar l'obra. També consta d'ell que deixa la Casa de l'Erola, molta roba de lli i llana i prop de cent quarteres de blat i 50 lliures dels seus béns propis.

Com a darrera notícia d'aquest ermità va obtenir amb el consentiment del rector i obrers que el bisbe Pere de Magarola autoritzés la celebració d'una festa gran i amb gràcies i indulgències pels que hi participessin segons consta en un permís donat pel bisbe el dia 1 d'abril de l'any 1634.

No tots els ermitans tenen una biografia i actuació tant brillant com la d'aquest ermità puix que el seu successor, l'ermità Joan Bracons, fadrí moliner de Sant Pere de Torelló, sol·licita el càrrec i vestí l'hàbit el dia 21 de març de 1635, després que el rector li ensenyés la doctrina o coneixements que devia tenir un bon ermità, començà aviat a viure al seu aire i a desobeir el rector de manera que per decret del bisbe de Vic Gaspar Gil de 21 d'abril de 1636 se l'obliga a deixar la capella i el càrrec.

L'ermità feu una certa resistència fins al punt que per ordre del baró del terme fou arrestat a la rectoria el 7 de desembre de 1637. Per posar fi al despropòsits i abusos de fra Joan el rector de Viladrau i els obrers de

Sant Segimon decidiren nomenar un nou ermità i mentre estava arrestat fra Joan, per això escolliren per nou ermità a Guillem Pons, un fadrí que vivia a la casa Masferrer de Malla, que fou investit a la capella de l'Erola, el dia 8 de desembre, dia de la Puríssima, que es quan es celebrava també la missa major i era la festa gran de la capella de la Mare de Déu de l'Erola.

Fra Joan no es va pas resignar a deixar el càrrec sinó que va de cercar influències per tots costats per continuar al servei de Sant Segimon com a segon ermità subordinat en tot a fra Guillem. Però les promeses de penediment i de fer bon dat que va fer fra Joan duraren molt poc. Com ho confirma una disposició donada pel bisbe de Vic Gaspar Gil el 22 de maig de 1638, feta a petició dels de Viladrau davant la vida un xic dissoluta que portava el vel ermità.

Disposa el Sr. bisbe que per reparar tots els mals exemples que fa temps ha donat d'ara endavant tots els diumenges que es trobi a la parròquia de Viladrau ha d'assistir a la missa major de la parròquia. No en cap lloc especial sinó amb els cantors del cor i que en les processons tant dels dies festius com de funerals ell, revestit amb un roquet, ha de portar la creu que les presideix. També per donar bon exemple s'ha de confessar un cop al mes i combregar a la missa major per donar exemple.

Tots aquest advertiments a l'ermità revoltat es varen fer el diumenge 27 d'abril o sigui sis dies després del decret episcopal i les va llegir el rector Bayer a la missa major de Viladrau en presència o assistència de l'ermità i dels clergues i altres càrrecs parroquials.

No consta però enlloc que després d'això donés altres escàndols com abans que, segons les acusacions que portaren al bisbe, eren els d'una vida relaxada comerciant pel seu compte i vivint molt folgadament

En un pla mes positiu, com ja hem dit breument abans, sabem que també per decret del bisbe Pere de Magarola, del dia 1 d'abril de 1638, es disposà que d'aleshores en endavant el dia de Sant Segimon, que es celebrava l'últim dia d'abril, es tingués com a festa de precepte amb obligació d'assistir a missa i de pecat si no s'hi assisteix. També concedeix 40 dies d'indulgència als que assisteixin a missa i resin tres parenostres, pel felix estat de l'Església i pau i concòrdia entre els prínceps cristians.

Fins aquí hem donat notícia dels primers trenta folis d'aquest interessant i detallat Llibre de Sant Segimon, del foli 32 en endavant segueix un minuciós inventari fet el 7 de desembre de 1637 de cada una de les peces de l'edifici de Sant Segimon i del de l'Erola, amb descripció d'altars, mobiliari i fins de contingut dels calaixos de cada peça, estança, quadra o cabana, tot molt detallat i que havia de donar cada ermità en prendre possessió del

seu càrrec; aquest ocupa disset pàgines, fins al foli 42 del llibre; és un document molt interessant però impossible resumir.

Amb ell tanquem aquesta exposició o presentació de la notable font documental que ens ofrena aquest llibre. No oblidem que Sant Segimon del Montseny és un dels quatre antics santuaris més importants de Catalunya dedicat a un sant, situat a un replec captivador del nostre estimat Montseny i que darrerament ha anat reprenent un nou ressorgiment bé que encara li falta molt per assolir l'esplendor que havia tingut segles passats.